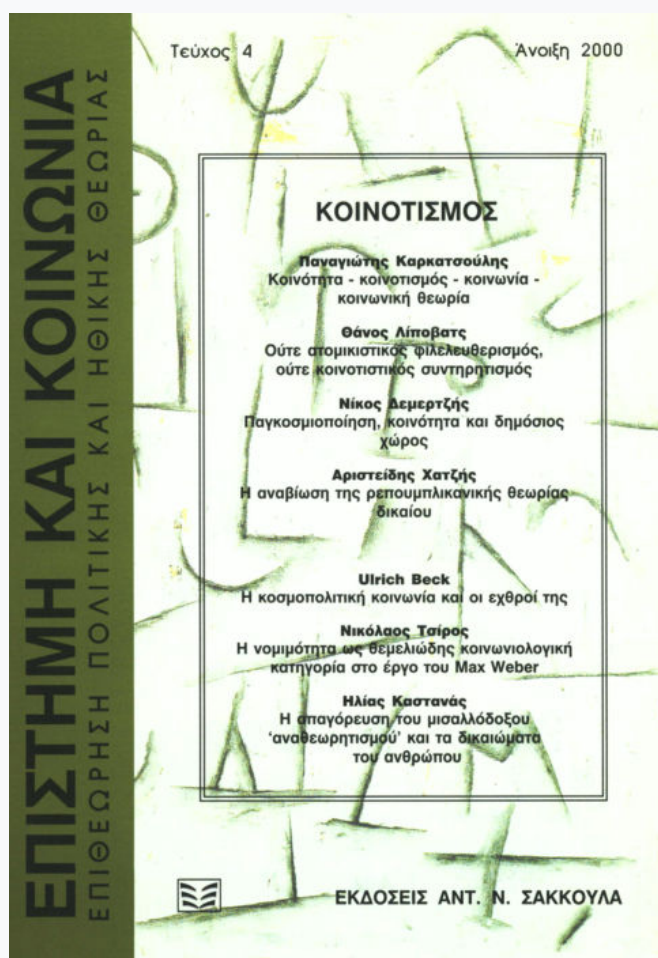

Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας

Τόμ. 4 (2000)

Κοινοτισμός

Μαρία Ν. Αντωνοπούλου, Κοινωνική Πράξη και Υλισμός, Σπουδή στην Κοινωνιολογία της Γνώσης

A. X.

doi: [10.12681/sas.750](https://doi.org/10.12681/sas.750)

Copyright © 2015, A. X.

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

X. A. (2015). Μαρία Ν. Αντωνοπούλου, Κοινωνική Πράξη και Υλισμός, Σπουδή στην Κοινωνιολογία της Γνώσης. *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 4, 213–214. <https://doi.org/10.12681/sas.750>

Μαρία Ν. Αντωνοπούλου, *Κοινωνική Πράξη και Υλισμός, Σπουδή στην Κοινωνιολογία της Γνώσης*, (Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2000) 412 σελ.

Το βιβλίο της καθηγήτριας στο τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Μαρίας Ν. Αντωνοπούλου, *Κοινωνική Πράξη και Υλισμός, Σπουδή στην Κοινωνιολογία της Γνώσης*, αποτελεί συστηματική και συνεκτική αντιμετώπιση ενός από τα κρισιμότερα ζητήματα στο πεδίο της φιλοσοφικής σκέψης και της κοινωνικής θεωρίας, του συσχετισμού της ύλης ως οντολογικής κατηγορίας προς την κοινωνία ως ιστορικής –άρα και διαρκώς μεταβαλλόμενης στο χρόνο– πραγματικότητας.

Η δομή του συγκεκριμένου συγγραφικού πονήματος αποτυπώνεται ανάγλυφα σε δύο επίπεδα, που συνιστούν αντιστοίχως και τα δύο μέρη του έργου. Στο πρώτο μέρος η συγγραφέας, ακολουθώντας τις δύσβατες συχνά ατραπούς μιας Ιστορίας των Ιδεών, παρακολουθεί και καταγράφει με χαρακτηριστική σαφήνεια τις μεταμορφώσεις της έννοιας της ύλης ως φιλοσοφικής κατηγορίας σε στενή συνάρτηση προς αντίστοιχες κοινωνικές μεταλλάξεις από την εποχή της Αρχαιότητας μέχρι τις ημέρες μας. Οι προσεγγίσεις της ύλης από τους Προσωκρατικούς, τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη ως τον Καρτεσιανό Ορθολογισμό, τον υλισμό του 18ου αιώνα και τον διαλεκτικό υλισμό του 19ου και 20ου αιώνα με τις ιδιαίτερα έντονες και οδυνηρές κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις του συνιστούν σημαντικούς σταθμούς, στους οποίους η συγγραφέας μας καλεί –όχι τυχαία– να εστιάσουμε το ενδιαφέρον μας. Αυτό, ωστόσο, το οδοιπορικό της Αντωνοπούλου στην *ιστορία* της ύλης δεν συνιστά αυτοσκοπό· κατατείνει αντίθετα στη διατύπωση μιας κεντρικής υπόθεσης εργασίας, σύμφωνα με την οποία η σχέση της ανταλλαγής των αγαθών ως εμπορευμάτων συγκροτεί το κοινωνικό πεδίο επί του οποίου διαμορφώνεται και εξελίσσεται η ύλη ως φιλοσοφική και, τελικά, οντολογική κατηγορία.

Στη διερεύνηση αυτής ακριβώς της υπόθεσης είναι αφιερωμένο το δεύτερο μέρος του έργου. Χωρίς να αναιρείται η ιστορική διάσταση στη διαπραγμάτευση του θέματος, η έμφαση δίνεται πλέον στη *λογική* του προβλήματος ‘ύλη και κοινωνική πράξη’. Ιδιαίτερα κρίσιμα από αυτή την άποψη αναδεικνύονται τα Κεφάλαια IV και V του βιβλίου, διαμέσου των οποίων η συγγραφέας οδηγείται στην τελική διατύπωση του επιχειρήματός της. Έχοντας ήδη θέσει στο επίκεντρο του αναλυτικού ενδιαφέροντός της την έννοια του εμπορεύματος και τη θεωρία της πραγματοποίησης, έρχεται πλέον να διαστείλει τον πυρήνα της Μαρξικής υλιστικής φιλοσοφίας και προς το εννοιολογικό

παρελθόν της, αλλά και προς τα ιστορικά όρια ενός φάσματος γνωσιολογικών και κοινωνικών θεωρητικών αναλύσεων της ύλης που άντλησαν με τον ένα ή άλλο τρόπο την έμπνευσή τους από αυτή. Ο καρπός αυτής της διμέτωσης ανάλυσης συνίσταται στη διαπίστωση –όχι άσχετη προς τον τρόπο με τον οποίο και ο ίδιος ο Marx συγκρότησε την αντίληψή του για τη θεωρία της αξίας– ότι ο κοσμοθεωρητικός υλισμός είναι παγιδευμένος στην ιδεολογική αναπαραγωγή και χρήση μιας άκαμπτης και αντιστορικής κατηγορίας της ύλης. Με αυτή την έννοια, ο κοσμοθεωρητικός υλισμός αποτελεί για την Αντωνοπούλου μια ακόμη φάση στη θεωρία του φρετχισμού του εμπορεύματος και όχι έξοδο από αυτή.

Οι συνέπειες, βέβαια, μιας τέτοιας θέσης δεν περιορίζονται στο πεδίο μιας κοινωνιολογίας της γνώσης, όπως άλλοτε ρητά και άλλοτε υπανικτικά υποστηρίζει η συγγραφέας. Η επιμονή της άλλωστε ότι το έργο του Marx μας επιτρέπει –και δεν μας επιβάλλει– ‘να επαναστατήσουμε κατά της κυριαρχίας των κοινωνικών αφαιρέσεων’, όπως σημειώνει χαρακτηριστικά ο ίδιος, μας θυμίζει τελικά πόσο τραγικά ελεύθεροι *υπάρχουμε* στην αναμέτρησή μας με τον εαυτό μας και την ύλη του, αν θέλουμε να παραμείνουμε πιστοί στη γνωσιολογική, ηθική και, σε τελική ανάλυση, πολιτική υποθήκη του μεγάλου Προσωκρατικού από την Έφεσο, του Ηράκλειτου, που σημαίνει από τα βάθη του χρόνου: *Εδιξήσάμην εμεαυτόν*.

A. X.

Takis S. Pappas, *Making Party Democracy in Greece* (London: Macmillan, 1999), 226 σελ.

Το βιβλίο αυτό εξετάζει τον ρόλο και τη συμβολή του κόμματος της Νέας Δημοκρατίας στην παγίωση του δημοκρατικού καθεστώτος στη μετα-δικτατορική Ελλάδα. Η ανάλυση εστιάζεται στην περίοδο 1974-1981, εξετάζει την εξέλιξη της Νέας Δημοκρατίας σε συνάρτηση με τον ρόλο της στο ‘νέο’ δημοκρατικό πολιτικό σύστημα και φωτίζει τους παράγοντες που συνέβαλαν στην επικράτηση στο ελληνικό πολιτικό σύστημα μετά το 1974 μιας μορφής κομματικής δημοκρατίας.

Το πρώτο μέρος του βιβλίου εξετάζει τις ιδεολογικές και γενικότερες πολιτικές παραμέτρους της καθεστωτικής αλλαγής του 1974, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο της ηγεσίας του Κωνσταντίνου Καραμανλή, ρόλο ο οποίος προσεγγίζεται από το συγγραφέα μέσα από το Βεμπεριανό πρίσμα